ต่อการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนตามการรับรู้ของตนเอง หัวหน้าศูนย์บริการการศึกษานอกโรงเรียนอำเภอ และประชาชนในจังหวัดนครราชสีมา มีการรับรู้แตกต่างกันทุกด้าน

อรอนงค์ ธรรมกุล (2539) ที่ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาท้องถิ่น พบว่ากลไกสำคัญที่ทำให้สมาชิกขององค์กรชาวบ้านมีส่วนร่วม มีการเรียนรู้ มีความเชื่อมั่นและมีอุดมการณ์ ได้แก่ความผูกพันเป็นเครือญาติ ตลอดจนการมีผลประโยชน์ร่วมกัน ผู้นำและสมาชิก มีบทบาทร่วมกันในการดำเนินกิจกรรม ตามกระบวนการที่พัฒนาท้องถิ่นอย่างมีประสิทธิภาพ

ธีรวัฒน์ หมู่วิเศษ (2539) ได้ศึกษารูปแบบการกระจายการศึกษาตามทรรศนะของผู้บริหารการศึกษา เขตการศึกษา 8 ผลการศึกษาพบว่า ผู้บริหารส่วนใหญ่เห็นด้วยกับนโยบายการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาจากส่วนกลางไปสู่ท้องถิ่นโดยเฉพาะการบริหารงานด้านบุคคลให้มีอำนาจตัดสินใจได้ด้วยตนเอง

นิรันดร์ พรถาวร (2539) ได้ศึกษาเกี่ยวกับการปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ พบว่า บุคลากร และองค์กรชุมชนมีความต้องการในการปฏิรูปโรงเรียนหรือสถานศึกษาเพราะเป็นแนวทางในการปรับปรุงโรงเรียนให้มีคุณภาพ โดยเฉพาะทางด้านบุคลากรสื่ออุปกรณ์ เทคโนโลยีที่ทันสมัย การมีส่วนร่วมของประชาชนตลอดจนการปรับปรุงหลักสูตรการเรียนการสอนให้ทันสมัยและเหมาะสม และยังพบว่ามีอุปสรรคในทางด้านการดำเนินงานกล่าวคือ การบริหารให้เป็นไปตามนโยบายได้อย่างสมบูรณ์ เพราะขาดงบประมาณ และระเบียบกฎหมายที่ล้าสมัย ไม่เอื้ออำนวยต่อการปฏิรูปการศึกษา

บุญเรียม ม่วงนา (2539 : 127-132) ศึกษาเรื่องบทบาทที่คาดหวังและปฏิบัติจริงของอาจารย์พี่เลี้ยงตามความคิดเห็นของนักศึกษาฝึกสอนวิชาเอกสังคมศึกษา ระดับปริญญาตรีในวิทยาลัยครูภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า นักศึกษามีความคาดหวังว่าอาจารย์พี่เลี้ยงควรปฏิบัติบทบาทในทุกด้านอยู่ในระดับมาก ส่วนอาจารย์พี่เลี้ยงปฏิบัติจริงทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง และมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มาเรียม ยะสะแต (2540 : บทคัดย่อ) ศึกษาเรื่องบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของนักวิชาการศึกษา สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด ในเขตการศึกษา 2 พบว่า

1) บทบาทที่เป็นจริงของนักวิชาการศึกษาสำนักงานศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับปานกลาง

2) บทบาทที่คาดหวังของนักวิชาการศึกษาสำนักงานศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 2 โดยภาพรวมและรายด้านอยู่ในระดับสูง

3) บทบาทที่คาดหวังและบทบาทที่เป็นจริงของนักวิชาการศึกษา สำนักงานศึกษาจังหวัดในเขตการศึกษา 2 ไม่แตกต่างกัน เกือบทุกด้าน

กรมวิชาการ (2540) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นกับการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอน พบว่า ผู้ปกครอง ผู้นำชุมชน หรือผู้รู้ในท้องถิ่น เป็นผู้ที่สนับสนุนการดำเนินงานของโรงเรียน ทั้งในแง่ของแรงงาน ความคิด ภูมิปัญญา และวัตถุ สิ่งของ และจากความคิดของผู้รู้ในท้องถิ่นที่ได้ร่วมจัดการเรียนการสอนกับโรงเรียน ส่วนใหญ่เห็นด้วยเป็นอย่างยิ่งที่หลักสูตรได้เปิดโอกาสให้ผู้รู้ในท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมและเต็มใจที่จะให้ความร่วมมือกับโรงเรียน เพื่อการจัดการเรียนการสอนจะได้รูปแบบที่หลากหลายและผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรงจากผู้รู้ในท้องถิ่น และเป็นการนำเอาวิธีคิด ซึ่งเป็นวิถีชีวิตเข้าสู่กระบวนการเรียนรู้

สมบูรณ์ เฉาล้ม (2540 : 77-78) ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมตามบทบาทของอาสาพัฒนาชุมชนในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนของจังหวัดในพื้นที่ความรับผิดชอบของศูนย์ช่วยเหลือทางวิชาการพัฒนาชุมชนเขตที่ 3 พบว่า การมีส่วนร่วมตามบทบาทของอาสาพัฒนาชุมชนในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนอยู่ในระดับมาก อาสาพัฒนาชุมชนที่มีเพศ อายุ สถานภาพการสมรส อาชีพหลักแตกต่างกันมีส่วนร่วมตามบทบาทในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนไม่แตกต่างกัน อาสาพัฒนาชุมชนที่มีระยะเวลาในการดำรงตำแหน่งและการศึกษาต่างกันมีส่วนร่วมตามบทบาทในการดำเนินกิจกรรมพัฒนาชุมชนแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ.01 ตามลำดับ

วรรณวิไล วรวิกโฆิต (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของกรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนในภาคกลาง ผลการวิจัยพบว่า กรรมการบริหารส่วนตำบลที่มีอายุต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกัน กรรมการบริหารองค์การส่วนตำบลที่มีรายได้แตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมนอกโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกัน กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระดับการศึกษาที่มาของการดำรงตำแหน่ง และอาชีพแตกต่างกันมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกัน กรรมการบริหารองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีระยะเวลาการอยู่อาศัยในท้องถิ่นต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมการศึกษานอกโรงเรียนโดยรวมแตกต่างกัน

ชูชาติ พ่วงสมจิตร์ (2540 : บทคัดย่อ) ได้วิเคราะห์ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการมีส่วนร่วมของชุมชน กับโรงเรียนประถมศึกษาในเขตปริมณฑลกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า ปัจจัยที่ส่งเสริมและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียนประกอบด้วย 3 กลุ่มปัจจัย ได้แก่ 1) ปัจจัยเกี่ยวกับสภาพแวดล้อม เช่น โครงสร้างทางเศรษฐกิจดี มีรูปแบบการปกครองส่วนท้องถิ่นที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมกับโรงเรียน อุปสรรค เช่น

เศรษฐกิจตกต่ำ 2) ปัจจัยเกี่ยวกับชุมชน เช่น ความศรัทธา ความเกี่ยวข้องผูกพันกับโรงเรียน อุปสรรค เช่น ความเสื่อมศรัทธา ความไม่ผูกพันกับชุมชน การไม่มีเวลา การขาดความสัมพันธ์อันดีกับโรงเรียน 3) ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน เช่น บุคลากรของโรงเรียนสร้างสมศรัทธาไว้ให้ผู้บริหารและครูมีความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน ทำงานกับกรรมการศึกษาได้ดี ให้เกียรติแลกำลังใจแก่ผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม มีความรู้ความสามารถดี และประพฤติตนดี อุปสรรค เช่น โรงเรียนขาดความสัมพันธ์อันดีกับชุมชน บุคลากรในฝ่ายบริหารไม่ให้ความสำคัญแก่ชุมชนผู้ที่เข้ามามีส่วนร่วม โรงเรียนเอาใจใส่ต่อนักเรียนน้อยลง โรงเรียนไม่มีผลงานที่ประสบผลสำเร็จเสนอให้ชุมชนชื่นชม

สายพิณ เชื้อชูชาติ (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาสภาพและปัญหาการปฏิบัติงานของคณะกรรมการศึกษาโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการการศึกษาส่วนใหญ่ได้ปฏิบัติหน้าที่ตามระเบียบกรุงเทพมหานคร ให้คำปรึกษาแนะนำ ในการพัฒนาโรงเรียนเกี่ยวกับงานความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน สนับสนุนและช่วยเหลือด้านอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อมของโรงเรียน ประสานงานกับองค์กร ชุมชนบริเวณใกล้เคียงโรงเรียน มีส่วนร่วมให้ความเห็นชอบในการจัดทำแผนพัฒนาโรงเรียน พิจารณาหลักสูตรให้เหมาะสมกับท้องถิ่น พิจารณาเสนอแนะแต่งตั้งคณะกรรมการที่ปรึกษาโรงเรียน คณะอนุกรรมการปฏิบัติตามหน้าที่ประจำฝ่ายต่าง ๆ ควบคู่กับคณะกรรมการศึกษา และปฏิบัติหน้าที่ตามที่ผู้บริหารมอบหมายในเรื่องจัดประชุมผู้ปกครอง ปัญหาการปฏิบัติงานพบว่า กรรมการศึกษาต้องประกอบอาชีพ มีงานประจำไม่มีเวลา ขาดความรู้ ความเข้าใจในขอบเขตบทบาทหน้าที่ และขาดความร่วมมือกับชุมชน

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2541 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียนของคณะกรรมการศึกษาประจำโรงเรียนเทศบาลในจังหวัดนครราชสีมา ผลการวิจัยพบว่า คณะกรรมการการศึกษามีส่วนร่วมในเรื่องการประสานงานมาก ส่วนการวางแผน การจัดทรัพยากร การกระตุ้นการทำงาน และการประเมิน ปานกลาง ปัจจัยที่ส่งเสริมการมีส่วนร่วม มี 2 กลุ่มปัจจัยคือ ปัจจัยเกี่ยวกับกรรมการศึกษา ปัจจัยส่งเสริม ได้แก่ เวลาที่อาศัยอยู่ในชุมชน การมีถิ่นกำเนิดและ/หรือมีที่พักอาศัยในท้องถิ่นที่โรงเรียนตั้งอยู่ การเป็นศิษย์เก่า การมีบุตรหลานเรียนอยู่ในโรงเรียน ความสัมพันธ์กับโรงเรียน และความห่วงใยต่อสวัสดิภาพเด็ก อุปสรรค ได้แก่ การไม่มีเวลา ไม่มีถิ่นกำเนิด ไม่มีที่พักอาศัยใกล้โรงเรียน ปัจจัยเกี่ยวกับโรงเรียน ปัจจัยส่งเสริม ได้แก่ ด้านความเป็นผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน มนุษย์สัมพันธ์ดี มีความรู้ความสามารถ ซื่อสัตย์ เป็นคนในท้องถิ่น ความเอาใจใส่นักเรียนของครู เอาใจใส่ในการเรียนการสอน มีความเสียสละ มีความสามัคคีในหมู่คณะ การให้เกียรติและการให้โอกาสกรรมการศึกษาในการมีส่วนร่วมกิจกรรมของ

โรงเรียน การเข้าร่วมกิจกรรมกับชุมชน ความมีชื่อเสียงของโรงเรียน การบริหารเงินโปร่งใส อุปสรรค ได้แก่ ผู้บริหารขาดความเป็นผู้นำ ไม่มีมนุษย์สัมพันธ์ และไม่เป็นคนในท้องถิ่น

มะรอซี มะอิง (2541) ศึกษาเรื่องการประเมินบทบาทผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน : กรณีศึกษาจังหวัดปัตตานี พบว่า

1) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับมาก

2) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนนำความรู้ไปใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลาง

3) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีทัศนคติต่อการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับเห็นด้วยมากที่สุด

ปรีชา ไชยโย (2541) ได้ศึกษารูปแบบการมีส่วนร่วมในการบริหารการศึกษาตามทัศนะของสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ในอำเภอสบปราบ จังหวัดลำปาง พบว่า สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลเห็นว่า โรงเรียนประถมศึกษาและองค์การบริหารส่วนตำบล ควรประสานงานอย่างใกล้ชิด โดยการเข้าร่วมประชุม และเข้าร่วมกิจกรมของหน่วยงาน โดยโรงเรียนต้องเปิดโอกาสให้องค์กรอื่นเข้ามามีส่วนร่วมเต็มรูปแบบ และควรรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนและองค์กรประชาชนให้มากขึ้น

นิภา วรรณารักษ์ (2541) ได้ศึกษาการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน ตามแนวทางปฏิรูปสถานศึกษา : ศึกษากรณีโรงเรียนปฏิรูปการศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดลำปาง สรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนของกรรมการฝ่ายต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกรรมการที่เป็นตัวแทนของชุมชน มีส่วนร่วมในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียนไม่มากเท่าที่ควร วิธีการมีส่วนร่วมโดยการสนับสนุนแรงงาน ร่วมให้ความเห็นชอบในการจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีของโรงเรียน และรับทราบความก้าวหน้า

ในการดำเนินงานตามแผนของโรงเรียน ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของคณะกรรมการโรงเรียน พบว่า คณะกรรมการโรงเรียนส่วนใหญ่ ยังขาดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับบทบาท อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการโรงเรียน ตลอดจนปรัชญาแนวคิดที่อยู่เบื้องหลังการมีคณะกรรมการโรงเรียน ขาดงบประมาณขาดการนิเทศแนะนำ กำกับติดตามจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอย่างต่อเนื่อง

มานี ชูไทย และคณะ (2542 : 59-62) ศึกษาเรื่องการรับรู้บทบาทตนเองของอิหม่ามต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตของมุสลิมในประเทศไทย พบว่า

1) อิหม่ามมีบทบาทที่ปฏิบัติจริงทางด้านการศึกษาอยู่ในระดับพอใช้

2) อิหม่ามที่อยู่ในภาค อายุ สถานภาพการสมรส อาชีพ วิธีที่ได้เป็นอิหม่าม และรายได้ต่างกันมีการปฏิบัติจริงทางด้านการศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน

3) อิหม่ามที่มีการศึกษาทางด้านศาสนาต่างกันมีการปฏิบัติจริงทางด้านการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

4) อิหม่ามที่มีการศึกษาทางด้านสามัญต่างกันมีการปฏิบัติจริงทางด้านการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.01

ศิริกาญจน์ โกสุมภ์ (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนเพื่อจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่าสิ่งสำคัญที่สุดที่กำหนดกระบวนการและแบบแผนของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ความคิดพื้นฐานการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน สภาพแวดล้อมของชุมชน การกำหนดความหมายของการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนตรงกันระหว่างผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาในชุมชน ได้แก่ ผู้นำชุมชน ผู้บริหารโรงเรียน คณะกรรมการโรงเรียน คณะครู และผู้ปกครองนักเรียน ส่วนกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนและโรงเรียนในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีขั้นตอนที่สำคัญ 8 ขั้นตอน คือ การศึกษาข้อมูลพื้นฐานก่อนร่วมดำเนินการ การสร้างความสัมพันธ์กับประชาชนในชุมชน การสร้างเครือข่ายของกลุ่มผู้มีส่วนร่วม การสร้างกิจกรรม การต่อรองเพื่อการดำเนินการ การร่วมกันดำเนินการ การร่วมกันประเมินผลการดำเนินการ และการร่วมกันรับผลประโยชน์จากการดำเนินการ

ดลมนรรจน์ บากา และคณะ (2543 : 186-198) ศึกษาเรื่องบทบาทผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ผลปรากฏว่า-

1) ผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด และส่วนใหญ่มีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่ไม่แตกต่างกัน

2) ประชาชนและข้าราชการระดับตำบลมีทัศนะว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอยู่ในระดับปานกลางมากที่สุด และส่วนใหญ่มีทัศนะว่าผู้นำอาสาพัฒนาชุมชนมีบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001

3) ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเศรษฐกิจชุมชน การได้รับคำแนะนำและสนับสนุนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ และทัศนคติในการปฏิบัติงานการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนมีความสัมพันธ์ทางบวกกับบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนอย่างมีสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และการได้รับ

คำแนะนำและสนับสนุนจากผู้นำท้องถิ่นไม่มีความสัมพันธ์กับบทบาทในการพัฒนาเศรษฐกิจชุมชน

เกษตรชัย และหีม (2546) ศึกษาเรื่องบทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของวิทยาลัยอิสลามยะลาตามทัศนะนักวิชาการมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า นักวิชาการมุสลิมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้มีทัศนะต่อบทบาทที่เป็นจริงของวิทยาลัยอิสลามยะลาอยู่ในระดับต่ำ และมีทัศนะต่อบทบาทที่คาดหวังของวิทยาลัยอิสลามยะลาอยู่ในระดับสูงมาก ซึ่งมีทัศนะต่อบทบาทที่เป็นจริงกับบทบาทที่คาดหวังของวิทยาลัยอิสลามยะลาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.001 โดยมีบทบาทที่คาดหวังสูงกว่าบทบาทที่เป็นจริง

ตายุดดีน อุสมาน และคณะ (2545) ศึกษาเรื่องการบริหารมัสยิดในสี่จังหวัดชายแดนภาคใต้ พบว่า คณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดมีการบริหารมัสยิดด้านการศึกษาและด้านการจัดห้องสมุดอยู่ในระดับปานกลาง และคณะกรรมการอิสลามประจำมัสยิดทุกตัวแปรมีการบริหารมัสยิดการศึกษาและด้านการจัดห้องสมุดที่ไม่แตกต่างกัน

เกษตรชัย และหีม (2545 : 151-163) ศึกษาเรื่องการเปรียบเทียบความคิดเห็นต่อการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นของผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลา พบว่า

1) ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลามีความคิดเห็นต่อการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่ในระดับสูง

2) ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลาตามตัวแปรเพศและประสบการณ์ในการบริหารสถานศึกษาทั้งหมดมีความคิดเห็นต่อการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน

3) ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลาตามตัวแปรอายุ ศาสนา และระดับสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาที่ไม่แตกต่างกัน

4) ผู้บริหารสถานศึกษาในจังหวัดยะลาตามตัวแปรวุฒิการศึกษา ประเภทสถานศึกษา และขนาดสถานศึกษาส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อการกระจายอำนาจการบริหารการศึกษาที่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

มีแกน อลิซาเบธ แอน (Elizabeth Ann 1986 : abstract) ได้วิจัยการมีส่วนร่วมในการวางแผนและคุณภาพของโรงเรียนคาทอลิกในรัฐวิคอนซิล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อค้นคว้าเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างการเพิ่มขั้นตอนของการมีส่วนร่วมในการวางแผน และแนวคิดของบุคลากรเกี่ยวกับคุณภาพของโรงเรียน พบว่าการวางแผนและคุณภาพของโรงเรียนมีความสัมพันธ์กัน องค์ประกอบที่สำคัญที่สุดเกี่ยวกับการวางแผน คือ หลักสูตร ทั้งนี้ ครูใหญ่มีทัศนะเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงคุณภาพของโรงเรียนในแง่บวกมากกว่าครูทั่วไป

อเมนู เทคา (Tekaa 1988) ได้ศึกษาทัศนะของชาวอินเดียในประเทศแคนาดาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการศึกษา ผลการวิจัย พบว่า การจัดการศึกษาของชุมชนที่ประสบความสำเร็จนั้น เนื่องมาจากประชาชนในชุมชนได้มีส่วนร่วมในการพัฒนาหลักสูตร โดยให้หลักสูตรตอบสนองต่อความต้องการของชุมชน และสอดคล้องกับวัฒนธรรมของชุมชน งานวิจัยของอเมนู เทคา เน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนจะนำไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมายของการจัดการศึกษา ทั้งนี้ผู้บริหารและครูจะต้องมีบทบาทช่วยส่งเสริมด้วย

ชูเลอร์ (Barbara Lee Hewell 1990 : abstract) ได้วิจัยการเข้ามามีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจด้านการศึกษาในมหาวิทยาลัยมินเนโซดา โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบของการมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพพบว่า ประชาชนมีความกระตือรือร้นที่จะเข้าร่วม ทั้งนี้ การเข้าร่วมที่ไม่มีประสิทธิภาพเกิดจากการขาดการประสานงาน

จากการศึกษาเอกสาร แนวคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าวสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วมของประชาชน ชุมชน องค์กรต่าง ๆ ทุกส่วนของสังคม เป็นหัวใจสำคัญในการจัดการศึกษาและการพัฒนาชุมชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการศึกษามีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา เพื่อให้การจัดการศึกษาเป็นไปตามความต้องการ สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตในชุมชน ให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี สามารถดำรงชีวิตอยู่ในชุมชนหรือสังคมได้อย่างมีความสุข ผู้นำชุมชนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการดำเนินการพัฒนาชุมชนทั้งด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม อนามัยและจิตใจ เป็นผู้ให้คำแนะนำ กระตุ้น ส่งเสริม สนับสนุน ให้ทุกคนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาชุมชนของตนเองเริ่มตั้งแต่ การค้นหาปัญหา สาเหตุแห่งปัญญา การวางแผนดำเนินกิจกรรม การลงทุน การปฏิบัติงาน การติดตาม และการประเมินผล การส่งเสริม สนับสนุน ให้สมาชิกในชุมชนมีการศึกษาที่ดี การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมจัดการศึกษาในสถานศึกษานั้นเป็นพื้นฐานการพัฒนาชุมชนที่ยั่งยืน การบริหารความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนและชุมชนเป็นภารกิจหนึ่งของการบริหารสถานศึกษา เพื่อให้การบริหารงานดังกล่าวมีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผล จึงจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางการบริหาร ซึ่งประกอบด้วย การวางแผน ตลอดจนงานวิชาการ และงานบุคลากร ซึ่งเป็นไปตามข้อเสนอในรายงานการวิจัยของวิชิต นันทสุวรรณ และจำนงค์ แรกพินิจ (2541 : 90) ที่เสนอให้รัฐกระจายอำนาจทางการศึกษาครอบคลุมทั้งด้านการกำหนดนโยบาย การวางแผน การบริหารวิชาการ การบริหารบุคลากรรวม ทั้งการสนับสนุนทรัพยากรทางการศึกษาและการตรวจสอบการบริหารจัดการ